

Posudek na bakalářskou práci Petra Tříletého, *Prázdnno v Epikureismu*

Jakub Jirsa

Petr Tříletý (dále autor) předkládá velmi pečlivou studii o jednom ze dvou stavebních pilířů antického atomismu, prázdnu. Jeho text je přehledný, zohledňuje relevantní sekundární literaturu a pro většinu svých důkazů předkládá přesvědčivé argumenty.

V první části práce (s. 5-24) autor porovnává dvě možné interpretace prázdna v Epikúrově filosofii, které vychází z textů Brada Inwooda a Davida Sedleyho.¹ Inwoodův výklad se blíží chápání prázdna jakožto druhé substance vedle hmatatelných a nedělitelných atomů, zatímco Sedley preferuje prázdno jakožto prázdny prostor (či cosi jako tematizaci prostoru). S pomocí několika poznámek od Cyrila Baileyho autor uvážlivě ukazuje, že oba přístupy není třeba chápat jako navzájem se vylučující. Oba nachází oporu v pramenných textech a je tedy otázkou, zda by pro Epikúra byly rozdíly výše uvedených přístupů relevantní.

Tuto první pasáž považuji za velmi zdařilou a mám k ní pouze dvě drobné připomínky. Zaprvé si nejsem jist, zda je náležité nazývat jednotlivé složené věci „atributy“ atomů (s. 1), domnívám se, že slovo „atribut“ má jiný význam. A dále na str. 3 (ještě opakovaně na str. 36) autor hypoteticky uvažuje o třetím druhu látky, který by mohl být donekonečna dělitelný. V závěrečných pasážích sice napadá Epikúrovův argument o minimálních částech (s. 38), ale ani tak mi není jasné, zda by tato úvaha v rámci epikureismu obstála. Součástí argumentace ustanovující atomy je přeci úvaha, že nekonečně dělitelná látka nemůže existovat (viz *Dopis Herodotovi* 40-1 a Lucretius 1.503-98).

Ve druhé části práce (s. 25-39) autor dále rozebírá prázdno jakožto to, co umožňuje pohyb, a zvažuje různé varianty pohybu bez prázdna. Velmi podrobně se autor věnuje textu Gábora Betegha „Epicurus' Argument for Atomism.“² Tato část je rozhodně autorovým samostatnějším myšlenkovým výkonem, ale zároveň také podle mne obsahuje závažnější nejasnosti, než pečlivě provedená část první.

Zřejmě by mohlo být víc zdůrazněno, že problémem není ani tak samotný pohyb, jako spíše rozmanitost pohybů a výsledných věcí, které jsou pohyby elementárních entit ustanoveny. V případě na sebe těsně přiléhajících krychlí si není těžké představit jejich pohyb (po vertikálách nebo horizontálách), ale je zřejmě nemožné vysvětlit, jak by výsledkem těchto jednoduchých pohybů mohla být rozmanitost našeho světa.

---

¹ Brad Inwood, „The Origin of Epicurus's Concept of Void“ v *Classical Philology* 76 (1981) a David Sedley, „Two Conceptions of Vacuum“ v *Phronesis* 27 (1982).

² Gábor Betegh „Epicurus' Argument for Atomism“ v *OSAP* 30 (2006).

Na str. 28 se autor podle mne až příliš rychle vyrovnává s počátkem pohybu (počátek pohybu je podle něj „okamžitý“)³; i u ryby pohybující se ve vodě se můžeme ptát dále na první impuls pohybu její ploutve, který musí v ryze materialistickém kosmu spočívat v místním pohybu.

Na str. 38 autor tvrdí, že by teoretická hranice minimálních částí mohla být i nejzazší myslitelnou hranicí pro dělení fyzikální. Toto tvrzení je podle mne problematické – v jakém smyslu je tato hranice fyzikálního dělení myslitelná? Znamená-li myslitelnost této hranice také její (byť nikdy aktuálně nenaplněnou) možnost, pak je atom v tomto místě prostě dělitelný. Pokud myslitelnost znamená jen teoretickou dělitelnost, pak není hranicí pro dělitelnost fyzickou.⁴

Na str. 37-39 se autor snaží zpochybnit Epikúrovův argument pro tyto minimální části (*Dopis Herodotovi* 56-9, Lucretius 1.599-634); argument však blíže nepředstaví a samotné jeho vyvrácení je podle mne nejasné, jelikož není zřejmé, jak souvisí problém aktuálního dělení jsoucná s jeho teoretickými, minimálními částmi (srov. velmi záhadné uvedení minimálních částí analogických k minimální viditelné „části“ v *Dopise Herodotovi* 58).

Slovo „epikureismus“ bych psal s malým písmenem i v nadpise práce.

Navzdory výše uvedeným výtkám, které mají sloužit zejména jako podklad pro diskusi, případně i k dalšímu vylepšení této práce, doporučuji práci hodnotit jako **velmi dobrou** až **výbornou** v závislosti na obhajobě autora.

V Praze 18.5.2011, Jakub Jirsa

---

³ Zde může mást příklad s pohybem živého tvora, příp. intencionálním pohybem lidského jedince, ale v ryze materialistickém kosmu epikureismu je nutné případný počátek pohybu vykázat na atomární úrovni. I proto je pohyb chápán jakožto přirozený stav všech atomů.

⁴ Při dohledání odkazu do článku G. Betegha jsem nenašel možnou pasáž dokládající danou úvahu.